

ABSTRAKT

Fotografický obraz a jeho význam pro historické poznání.

Tématem práce je zatím poměrně málo sledovaná oblast nepsaných vizuálních historických pramenů, tvořená fotografickými obrazy. Vlastní práce je rozdělena na pět částí. První se zabývá vybranými okolnostmi a předpoklady, které vedly ke vzniku fotografie. Vedle poukazu na odlišné vnímání cyklického (přírodního) a lineárního (historického) času, jako významného předpokladu pro různé způsoby zachycení minulosti, je pozornost věnována iluzivní mimetické obrazové tradici, jenž je charakteristická pro zobrazování skutečnosti v západní kultuře. Na základě této zobrazovací tradice - ve spojení s poznatky z oblasti přírodních věd - vznikla fotografie jako produkt společenské potřeby zobrazování. Pozornost je věnována základní faktografii vynálezu fotografie a tomu, jak bylo nové zobrazování používáno a rozvíjeno ve společnosti.

Druhá kapitola je věnována proměnlivému obsahu pojmu umění oscilujícímu mezi činností a věděním, dále pak důsledkům tohoto rozporu v posuzování fotografie. Na základě definování postavení fotografie mezi vědou a uměním je věnována pozornost třem nejvýraznějším oborům, které ve svém diskursu reflektují fotografii ve vztahu ke společnosti. Je zmiňováno využití fotografie v oboru dějin umění a následné vytváření fotografie jako uměleckého díla. Dále je zmíněn přístup vizuálních studií, které za pomoci sémiotické metody vykládají fotografii v celospolečenských souvislostech jako produkt kultury a vyzdvihují nejen ikonické, ale současně i indexové chápání fotografie. Závěr kapitoly je věnován vztahu historické vědy k fotografii - od využívání jako reprodukčního prostředku, přes její zahrnutí do historické ikonografie, po vzrůst zájmu o specifickou roli fotografii jako historického pramene.

Třetí kapitola se soustředí na postavení fotografie ve stávající struktuře dělení historického pramene. Vyrovnává se s platnou typologií stanovenou pro nepsané prameny, kategoriemi památka, umělecká památka, dokumentačně - reprodukční pramen. Na základě sémiotického přístupu je akcentována příznaková vazba mezi fotografií a zobrazenou skutečností, která zakládá výkladovou kompetenci fotografie jako pramene, odlišného od tradičních, ručně zhotovovaných, zobrazení. Proto je navržena typologie fotografického obrazu, která vychází ze sledování kvality průmětu reality mezi předlohou a výsledným fotografickým obrazem. Z tohoto důvodu jsou rozlišovány latentní, sekundární, primární a terciální fotografické obrazy, z nichž každý má odlišnou míru vypovídací schopnosti vůči zobrazované realitě. Závěr kapitoly je věnován dochování a uložení fotografických pramenů u jednotlivých subjektů i v rámci paměťových institucí.

Čtvrtá kapitola pojednává o způsobech kritiky fotografie

jako historického pramene. Je zde rozebrána kritika písemných pramenů a ikonograficko-historická metoda používaná pro tradiční vizuální obrazové prameny. Znovu je připomenut význam chápání fotografie jako zobrazení reality. Poukazuje se na význam referentů a jejich umístění ve fotografické scéně. V rámci kritiky fotografie je postupně na příkladech rozpracováno určení nejvýznamnějších prvků, které ovlivňují výpovědní hodnotu fotografie: referentů, lokality, datace, autorství a kontextů.

Pátá kapitola je věnována interpretaci a užití fotografie. Hlavní význam je spatřován ve sledování způsobů vnímání fotografií, jehož rámce vytváří příjemci a distributoři obrazů. Je zde kladen důraz na proměnlivý charakter fotografie, která nabývá odlišných významů podle zvolených kontextů a diskursivních rámců. Kapitulu uzavírá shrnutí o užívání fotografie v historiografickém textu. Těžištěm celé práce je argument, že fotografie tvoří oproti tradičním obrazům odlišnou skupinu pramenů a vyžaduje přes svoji příbuznost specifické přístupy typologického třídění, kritiky i interpretace. Odlišnost fotografie je spatřována v tom, že realitu zobrazuje nejen na základě podobnosti jako ostatní obrazy, ale je zároveň i jejím přímým otiskem. Tento příznakový charakter zakládá význam pro historické poznání.